

ВІДГУК

**офіційного опонента Куртової Галини Юрїївни,
кандидата педагогічних наук, доцента,
на дисертаційну роботу Наталії Бездідько на тему
«Організаційно-педагогічні засади корекційної допомоги дітям з
інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок із науковими дослідженнями. На сучасному етапі розвитку суспільства потреба перебудови системи освіти в Україні зумовлена певними об'єктивними процесами трансформації нашого суспільства. Таким чином, безперечним є той факт, що сучасна система освіти має відповідати соціальним запитам. Ураховуючи те, що трансформації в українській системі освіти відбуваються на тлі істотних змін у всіх сферах життя суспільства, необхідним є переосмислення й переформатування світоглядних, науково-педагогічних позицій, розроблення нормативно-правового поля в освітній сфері з позицій розбудови демократичної держави. Означені виклики наявні й у сфері освіти дітей з інвалідністю. Включення дітей з інвалідністю в життя суспільства є пріоритетним напрямом, у якому центри реабілітації займають провідне місце. Ефективність реформування освітньої галузі, враховуючи досвід розвинених країн світу, залежить від комплексності, продуманості й підготовленості засобів реалізації реформування, а також науково обґрунтованої та підтриманої всіма учасниками освітнього процесу концепції інновацій; від цілісності й системності організації, методів і засобів освітнього процесу. Беручи до уваги зазначене вище, доцільним є вивчення закордонного досвіду організації корекційної допомоги дітям з інвалідністю, зокрема в умовах реабілітаційних центрів. Однією з країн, яка має значний досвід здійснення такої роботи та який варто вивчати, є Німеччина.

Актуальність дослідження також підтверджується низкою суперечностей, які було визначено авторкою, а саме:

- між наявними фізичними, духовними та освітніми потребами дитини з інвалідністю і відсутністю можливостей повною мірою задовольнити їх в умовах розрізненого вузькопрофільного впливу існуючих систем освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту;
- між потребами суспільства в комплексному розв'язанні проблем надання послуг центрами реабілітації дітям з інвалідністю та невизначеними механізмами моніторингу їх ефективності;
- між соціально-економічними вимогами суспільства до пошуку шляхів оптимізації, удосконалення системи надання реабілітаційних послуг в Україні та недостатнім рівнем використання міжнародного досвіду, зокрема досвіду Німеччини.

Отже, соціально-педагогічна значущість означеної теми, наявність низки суперечностей та невирішених завдань у теорії та практиці корекційної педагогіки та соціальної роботи зумовлюють актуальність дисертації Бездідько Наталії Володимирівни «Організаційно-педагогічні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини».

На користь актуальності обраної для дисертаційного дослідження проблеми свідчить і те, що роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки ННІ педагогіки та психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

2. Ступінь обґрунтованості наукових понять, висновків і рекомендацій.

У процесі викладу основних наукових результатів у тексті дисертації простежується спроможність авторки розв'язувати окреслені суперечності, що вказує на якісне проведення дисертаційного дослідження. З метою розв'язання завдань дослідження, дисертантка подає власні наукові напрацювання на основі теоретико-методологічного опрацювання даних наукових та нормативно-правових джерел. Варто відмітити ефективність вибору методів отримання та

опрацювання інформації. Структура дисертації виправдана логікою дослідження.

У вступі представлено актуальність теми дослідження, коректно визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, комплекс взаємодоповнюючих методів, методологічну основу та джерельну базу, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено дані про апробацію одержаних результатів, що дозволяє охарактеризувати науково-понятійний апарат як продуманий і обґрунтований. Як результат реалізації завдань, зазначених здобувачкою, здійснено дослідницький пошук, реалізований у змісті розділів дисертаційного дослідження.

Відповідно до завдань дослідження найбільш істотними результатами вбачаємо такі:

1. Виокремлено аспекти розгляду проблеми корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини (розгляд генези спеціальної та інклюзивної освіти в Україні та світі; формування освітньої політики в галузі спеціальної та інклюзивної освіти; особливості надання корекційної допомоги дітям з інвалідністю в закладах спеціальної та загальної середньої освіти; форми, методи та інноваційні технології корекційної допомоги дітям з інвалідністю; розвиток мережі закладів спеціальної освіти; проблеми професійної підготовки та професійного розвитку педагогічних кадрів та інших фахівців, що забезпечують надання комплексної корекційної допомоги дітям з інвалідністю).
2. Запропоновано етапи становлення й розвитку системи корекційної допомоги дітям з інвалідністю в Німеччині (історичний (Новий час; XVIII – середина XIX століття); професійний (з середини до кінця XIX століття); академічний (початок XX століття); соціально-державний (XX – XXI століття)) та Україні (проісторичний (XIX ст. – 1990 рік); правовий (1990–2000 роки); інклюзивний (2000 рік – дотепер)).

3. З метою виявлення нормативних засад проаналізовано та схарактеризовано нормативно-правові документи, які регламентують систему корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини.
4. Задля визначення організаційних і методичних засад корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів окреслено й охарактеризовано принципи реабілітаційної роботи, моделі побудови соціально-реабілітаційної роботи в концепції інклюзивної освіти та основні напрями надання соціальної підтримки дітям з інвалідністю (Німеччина) та розкрито завдання центрів реабілітації, методико-теоретичні підходи до організації заходів комплексної реабілітації та рівні системи реабілітації та абілітації дітей з інвалідністю (Україна), а також розглянуто відповідні методи та методики, які використовуються в Україні та Німеччини.
5. Визначено можливості використання елементів прогресивного досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні, а саме: запропоновано структурну варіативну модель комплексної реабілітації дітей з інвалідністю, яка складається зі структурних компонентів, цілей реабілітаційного впливу, змісту реабілітаційних заходів та суб'єктів комплексної реабілітації та визначено основні перспективи розвитку діяльності центрів реабілітації для дітей з інвалідністю.

Здобутки дисертантки з необхідною повнотою викладено в дисертаційному дослідженні та публікаціях, зарахованих за темою дисертації, обсяг яких та кількість відповідають вимогам МОН України щодо висвітлення основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Означене дає підстави стверджувати, що результати роботи є достатньо обґрунтованими й достовірними.

Вивчення наукових джерел (251 найменувань, з них 96 – іноземною мовою) допомогло розв'язати завдання дослідження разом із комплексом взаємопов'язаних методів. Дисертацію виконано на належному науковому рівні. Здобувачка на достатньому рівні володіє теорією досліджуваної проблеми та

методами її дослідження. Рівень апробації результатів дослідження підтверджується участю дисертантки в 11 науково-практичних конференціях різного рівня.

Узагальнення результатів наукового пошуку дало змогу обґрунтувати власні наукові результати. Висновки, сформульовані авторкою, у цілому відповідають поставленим завданням дослідження та репрезентують основні наукові авторські напрацювання. Рекомендації відображено у визначених авторкою перспективних напрямках творчого використання окреслених ідей та здобутків Німеччини в українському освітньому просторі.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота Наталії Володимирівни Бездідько є комплексним дослідженням, у якому *вперше*: у вітчизняній педагогічній науці: здійснено комплексне наукове дослідження визначеної проблематики й цілісно з'ясовано організаційно-педагогічні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів в Україні та Німеччині. У межах характеристики теоретичних засад досліджуваного феномену розкрито поняттєвий апарат та розкрито генезу системи корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини. Виявлено нормативні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини. Окреслено організаційні та методичні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів в Україні та Німеччині. Визначено можливості використання елементів прогресивного досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Конкретизовано поняттєво-термінологічний інструментарій досліджуваної проблеми: «реабілітація», «соціальна реабілітація».

Подальшого розвитку набуло визначення поняття «корекційна допомога дітям з інвалідністю».

У науковий обіг уведено маловідомі й раніше невідомі зарубіжні джерела, історичні документи та факти, що стосуються корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів в Україні та Німеччині.

4. Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання

Узагальнені положення дослідження можуть бути використані в процесі формування освітньої політики в галузі спеціальної та інклюзивної освіти, розроблення методичного забезпечення означеного процесу, викладання лекційних, семінарських і практичних занять для студентів, магістрантів та аспірантів закладів вищої освіти. Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлюється можливістю використання отриманих результатів для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи в даному напрямі у процесі модернізації вітчизняної системи спеціальної та інклюзивної освіти.

5. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження відображено в 10 публікаціях автора, з них 8 одноосібних, з яких 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 – розділ монографії у науковому зарубіжному виданні, 2 статті – у науковому зарубіжному виданні, 4 праці апробаційного характеру.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, забезпечуються логічною структурою роботи. Дисертація є завершеним самостійним дослідженням, яке складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення.

Дисертаційна робота виконана із дотриманням вимог положень щодо академічної доброчесності.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Зазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретичне і практичне значення для розв'язання завдань удосконалення вищої освіти в сучасних умовах розвитку вітчизняного суспільства.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. У підрозділі 1.3. авторкою задекларовано висвітлення історичних аспектів корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини. Натомість у роботі вона подає етапи становлення і розвитку корекційної педагогіки в Німеччині та Україні. Вважаємо, що в контексті даного дослідження слід було сконцентруватися на генезі саме системи корекційної допомоги дітям з інвалідністю в Україні та Німеччині.

2. У роботі подано ґрунтовний аналіз організаційних та методичних засад корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини. Водночас робота виграла б, як нам видається, якби результати цього аналізу було проілюстровано прикладами організації корекційної допомоги дітям з інвалідністю в конкретних реабілітаційних центрах України та Німеччини.

3. Вважаємо, що вагомості б дисертаційної роботи додало б структурування запропонованих рекомендацій щодо використання перспективного закордонного досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на різних рівнях (загальнодержавний, регіональний, інституційний) або аспектах (методичний, організаційний, нормативний тощо).

4. У підрозділі 2.3 у Таблиці 2.5 авторка пропонує методики корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини. Однак, на наш погляд, доцільно було б подати описи використання означених методик у додатках.

Зазначені зауваження носять дискусійний характер та не зменшують наукового значення дисертації Наталії Володимирівни Бездідько.

8. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження **«Організаційно-педагогічні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційних центрів України та Німеччини»** є завершеним, самостійним науковим дослідженням педагогічної проблеми. Робота має наукову новизну, теоретичне і практичне

значення для педагогічної науки та практики. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Наталія Володимирівна Бездідько заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри спорту

Національного університету

«Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка

Куз

Галина КУРТОВА

